

Доц. д-р Багрелия БОРИСОВА

**СЛОВО ПО ПОВОД ОФИЦИАЛНОТО УДОСТОЯВАНЕ
НА ПРОФ. Д-Р ДРАГАН ЖУНИЧ СЪС ЗВАНИЕТО
„ДОКТОР ХОНОРИС КАУЗА“ НА ВЕЛИКОТЪРНОВСКИЯ
УНИВЕРСИТЕТ***

*Почитаеми проф. Жунич!
Уважаеми членове на Академическия съвет!
Уважаеми г-н Ректор!
Уважаеми гости, преподаватели и студенти!*

Позволете ми най-напред да изкажа от името на Факултетския съвет на Филологическия факултет дълбокото ни удовлетворение от решението на Академическия съвет на ВТУ да присъди почетното звание „Доктор хонорис кауза“ на проф. д-р Драган Жунич — изтъкнат сръбски учен-социолог на литературата, културата и изкуството, декан на Философския факултет на Нишкия университет — Република Сърбия и Черна гора.

Проф. д-р Драган Жунич е роден на 19.10.1952 г. През 1984 г. защитава докторска дисертация на тема: „Развитие на идеята на естетическия хуманизъм“. От 1978 г. е асистент по социология на изкуството, от 1985 — извънреден професор по социология на изкуството и естетика, от 1995 г. — редовен професор по социология на изкуството, социология на културата и литературата и културна история в Нишкия университет. Член е на Сръбското дружество по естетика, Европейското дружество по културология, Сръбското дружество по социология, Европейската асоциация по културология. Бил е ръководител на Института по социологически изследвания в Нишкия университет, зам.-декан на Философския факултет и зам.-ректор на университета. От 2001 г. до момента той е декан на Философския факултет и вицепрезидент на Сръбската академия на науките.

Научната дейност на проф. Жунич включва над 150 публикации в Сърбия и в чужбина на сръбски, английски и немски език в областите:

* Произнесено на 21 май 2004 г. пред Академическия съвет и университетската общност.

култура и национална идентичност на Балканите; Литература, изкуство и национализъм; Професионализация на социологията; Философия на културата и др. И най-беглит поглед върху неговите статии, студии, монографии разкрива широкия спектър на научните му интереси. Още в първата му книга „Естетическия хуманизъм“ (1988) проличава културно-елитарната европеистична нагласа на автора. Тук проф. Жунич изследва развитието на идеята на „естетическия хуманизъм“ от нейното появяване в немската класическа философия, и особено в творчеството на Фридрих Шилер, преминавайки през естетизма на десперацията на Шопенхауер, Киркегор и Ницше, т. нар. филантропски естетизъм на Джон Раскин и Уилям Морис и достигайки до неомарксисткия облик на идеята на естетическия хуманизъм (Теодор Адорно, Ърнест Блох, Херберт Маркузе), най-точно формулиран в концепцията на Маркузе за „обществото като художествено произведение“. Опитвайки се да обясни и разбере развоя на идеята на естетическия хуманизъм в контекста на съответните обществено-исторически събития, авторът достига до заключението, че тази идея се явява като вид утопия, като метафора и като идеология. Докато утопията и метафората се явяват като легитимни начини за посочване на възможностите на еманципация и творческа трансформация на човешкото общество, идеологичната форма на тази идея представлява еклатантна злоупотреба с една пораждаща се идея в полза на злободневните политически цели.

Втората книга на проф. Жунич: „Лицата на формата: фрагменти за изкуството“ е опит чрез формата на философския фрагмент да се приближи до загадъчната природата на изкуството, изследвайки тайните на сътворението, тайните на художественото произведение, тайните на естетическата наслада, както и неразгаданата природа на художествените (посреднически) институции. Тръгвайки от твърдението, че тайнствеността на изкуството най-добре се изразява в парадоксите, които изискват формата, съответно антиформата на философския фрагмент, авторът накрая пристъпва към разгадаването на множество древни и съвременни митове за изкуството, като при това окончателно признава безпомощността на аналитичния разум в претенциозния си стремеж да се докосне до тайната на изкуството.

Следващата книга: „Всекидневният вкус: критика на силата на харесването“ е интересно популярно-есеистично представяне на сложната проблематика на вкуса, преди всичко през критиката на всекидневния облик на вкуса. Затова авторът прибегва към епистоларната форма, т. е. формата, с която обръща към своите съграждани, опитвайки се да проследи феномените на бита през призмата на ръководне-

щите/наложените образци на вкуса. Писмата, отправени към неговите съграждани, са естетически и социологични есета за естетическото съдържание на празника и празнуването, въвеждането на ред в житейските ситуации, политиката, за автентичността и неавтентичността на художествените и квазихудожествените предпочитания... В тези есета авторът се опитва, незасягайки чувствата на своите съграждани, да представи деликатно една незлобна естетическо-критическа картина на ежедневието.

Проф. Жунич замисля четвъртата си книга „Социология на изкуствата“ като университетски учебник, който попълва празнината в литературата от дадената сфера. Поради това в първата част, след уводното представяне на основните естетически понятия, пристъпва към изследването на смисъла на изкуството, проучвано от социологически аспект, представя предсоциологическата история на основния проблем на отношенията между изкуството и обществото и дава основните моменти на развитието на социологията на изкуството през ХХ век. След това подробно се занимава с главните методически проблеми на социологията на изкуството (критика на непоклатимата марксистка схема, спор между диалектичната и емпирична социология на изкуството, евиденция и интерпретация в социологията на изкуството). Във втората част авторът най-напред излага проблематиката на начина, по който се проявява обществеността в изкуството (това означава съдържателно и структурно транспониране на обществеността), след което проследява традиционния проблем на генезиса и функцията на изкуството в обществото (връзката между изкуството и идеологията, изкуството и традицията, художествените течения, проблема на художественото ангажиране, връзката между модерното и постмодерното); успоредно с това проф. Жунич се занимава с проблемите на посредническите художествени институции, т. е. с въпросите на производството, дистрибуцията и рецепцията на изкуството, а в самия край и със социологическото съдържание на вкуса, кича и публиката.

С подчертаването на методическата проблематика и заедно с това с посочването на конкретното проблематизиране на изследователските димензии на най-важните теми, тази книга излиза от рамките на типичната учебна литература. Освен това в нея е предоставена методическа обоснована концепция на социологията на изкуството като проучвания на различните форми на обществеността през тяхното появяване на плана на съдържанието, формата и художествените институции. Авторът придава еднакво значение на социологическия емпиризм и интерпретивизъм, а самият той настоява да разясни занемарената проблематика на социологическата херменевтика на изкуството.

Сред най-значимите изследвания на сръбската литература е последната засега монография на проф. Жунич като социолог на литературата и изкуството, наречена „Национализъм и литература“ с подзаглавие „Сръбската литература 1985–1995“. Не само с темата си, а и с достойнствата, които притежава, трудът има определено *приносен* характер. Всеки, който се занимава с изучаването на съвременната сръбска литература, безусловно ще бъде привлечен от заглавието, защото да се спреш върху една такава остра актуална и деликатна тема означава да имаш солидни естетически, нравствени и граждански аргументи. Книгата на проф. д-р Драган Жунич доказва, че той блестящо защитава тезите си, като за първи път прави и преглед, и критичен анализ на този съществен проблем.

Самият автор определя изходната си позиция по следния начин:

„Това изследване на отношенията между национализма и литературата бе мотивирано от сериозните обвинения срещу сръбската литература, в които голяма част от пряката вина и историческа отговорност за подстрекаване на национализъм в Сърбия и за най-новите трагични балкански войни се търси именно в действията на сръбски писатели и техните литературни произведения.“ За да отговори на това голямо предизвикателство, авторът отделя първите глави на книгата си на представянето на редица гледища за национализма на най-видни световни и сръбски изследователи, да очертае и историческото развитие на „културния национализъм“ от XIX в. до наши дни. Основавайки се на тях, той застава на критична позиция спрямо днешния национализъм, споделяйки тезата на Цветан Тодоров, че „културният национализъм афирмира спецификата на една нация, а гражданският национализъм чрез егоизма, шовинизма, своята изолацията, се превръща в тотална война“.

Стигайки до наше време, въз основа на многобройните събития и данни за литературния живот в Сърбия през последното десетилетие и особено от времето на въоръжените конфликти през 90-те години, когато политическата конфронтация беше болезнено силна, проф. Жунич използва прецизна социологическа методика, систематизира основните фактори, които определят характера на този процес. Такива фактори са: реакциите на видни писатели срещу комунистическата и националистическата политика на Слободан Милошевич, подробното класифициране по тип на популярността на най-значимите художествени произведения (тиражи, читателско търсене и пр.) и анализ на тези резултати.

Извънредно стойностна част от книгата е „Тълкуване на смисъла“, която предлага анализ на всяка от най-значимите литературни творби, написани и издадени през споменатия период. Анализите са направени по много строен и прегледен, а същевременно и прецизен научен начин. Минавайки през сюжетите и техните послания, авторът ги оценява чрез литературните, естетическите и обществените им достойнства, разграничавайки ги от ефектната, наричана от него, „популярна“ литература, насочвайки вниманието към евентуалните елементи на национализъм в тях. В отделна част той прави още един много съществен, необичаен, труден и ценен ход — всяка от тези книги той представя със своята рецепция, функция и въздействие!

Според проф. Жунич книжният пазар предлага редица произведения, които „под фирмата на свобода на публикациите“ подстрекават национализма. Става дума обаче за „средна или лоша литературна продукция“, за „суб-литературна промоция на национални митове“ и пр. Обаче тук има един своеобразен феномен: онези известни автори, които имат националистически изяви в политиката, не са се появявали с произведения от такъв характер! Изводът на автора е категоричен: „Почти без изключение, съвременната сръбска литература е антивоенна; най-въздействащите книги изразяват и документират национално и респективно граждански ориентирани възгледи...“

И той оставя открит въпроса за продължаване на този род изследвания. Нещо повече, счита за необходим един проект за „компаративно изследване на литературите на балканските народи, с които сръбите споделят една историческа съдба“. Така със своята книга проф. д-р Драган Жунич прави едно чудесно предизвикателство към научния потенциал на своите колеги в съседство, между които сме и ние, българите.

Уважаеми колеги,

Не мога в края на своя кратък преглед на научното дело на проф. Жунич да не отбележа и големите му заслуги като декан на Философския факултет в Нишкия университет за поддържане едно високо ниво на взаимоотношенията с нашия факултет, с усилията за тяхното разширяване и в другите факултети (философския и историческия). Именно по времето, когато той пое деканското ръководство, контактите между нашите факултети се задълбочиха. Не мога да не изтъкна също, че проф. Жунич направи изключително много за българистиката в Нишкия университет.

Уважаеми проф. Жунич,

Искам да Ви честитя званието „Почетен доктор на Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, което за първи път се дава на учен от съседна на България страна. Убедена съм, уважаеми колеги и гости, че не случайно тази страна е именно Сърбия.

21 май 2004 г.

В. Търново